

juni/juli/augustus 2025

nummer **69**

- **Verslagen Jan van Rijsewijk tenzij anders vermeld.**

* redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken zo nodig aan te passen.

broedvogels2024

- Sovon

Gevoelige Rode Lijst-soorten als grutto en ringmus blijven afnemen, terwijl ernstig bedreigde soorten als draaihals, kwak en woudaap juist toenemen. Dit blijkt uit de laatste cijfers die zijn samengevat in het nieuw verschenen rapport 'Broedvogels in Nederland 2024'.

Het rapport vat de belangrijkste ontwikkelingen van de Nederlandse broedvogels tot en met 2024 samen. In deze publicatie zet Sovon Vogelonderzoek Nederland de aantalsontwikkeling van 200 soorten broedvogels in Nederland op een rij. Deze informatie dient als belangrijke bron voor natuurbeleid, natuurbeheer en beschermingsdoelen. Het is samengesteld op basis van gegevens uit de verschillende broedvogelmeetnetten van Sovon. Vrijwillige en professionele vogeltellers volgen de aantallen vogels jaarlijks op een systematische manier in duizenden vaste telgebieden verspreid over Nederland. Dit levert een duidelijk beeld op hoe vogelpopulaties zich ontwikkelen. Dit jaar wordt in het rapport extra aandacht besteed aan de soorten die op de Rode Lijst staan. Download [HIER](#) het rapport.

zwaluwen

- Nico Hilgers / Marianne Bertens

Al enkele jaren tellen we huiszwaluwen in Udenhout en omgeving. De aantallen wisselen jaarlijks maar er zijn enkele plekken waar we er toch altijd wel weer vinden. Voor ons zijn de hotspots het industrieterrein en Schoorstraat en omgeving.

Twee jaar geleden maakte Jan van Rijsewijk ons opmerkzaam op een plek in de Loonsemolenstraat. En daar was het zeker raak. We telden er meteen in dat jaar al enkele tientallen.

Vorig jaar gingen we er weer vol verwachting heen. We spraken er ook de bewoner Kees van Gorp. Toen we de huiszwaluwen geteld hadden zei hij : "Kom ook eens mee naar achter"! Daar lag een grote hoop zand met rondvliegende oeverzwaluwen. (17 hollen). Daarna liet hij ons in de schuur en stallen ook de boerenzwaluwen zien. En hij gedoogde al deze zwaluwen niet alleen, hij was er ook trots op!

Vandaar dat we besloten de bewoners dit jaar te verrassen met een oorkonde, met iets lekkers erbij. Afgelopen 23 juli hebben we daar eerst weer geteld : 62 huiszwaluwen , oeverzwaluwen zaten op een andere locatie op zijn grond, en ook boerenzwaluwen waren er weer volop. Met recht top zwaluwbeschermers : Kees van Gorp en zijn vrouw. Volgend jaar zorgen ze er ook voor dat op deze locatie een berg zand ligt waar de oeverzwaluwen terecht kunnen.

Kees van Gorp met zijn vrouw waren blij verrast. Zij gedogen al deze zwaluwen niet alleen, ze zijn er ook trots op!

uitkijktoren

- bron: gemeentehilvarenbeek

In het prachtige natuurgebied Diessens Broek is op vrijdag 4 juli een bijzondere uitkijktoren feestelijk geopend. De 5,60 meter hoge toren is niet zomaar een uitkijkpunt: hij is volledig gebouwd van lokaal eikenhout, afkomstig van bomen die eerder langs de N395 stonden. Dankzij de duurzame verwerking door Van Dal Hout uit Esbeek kregen deze bomen een tweede leven, midden in de natuur.

De openingsceremonie was niet alleen feestelijk, maar ook poëtisch en symbolisch. Tijdens een korte voordracht werd stilgestaan bij het beladen hout waarvan de toren is gebouwd, bomen die jarenlang deel uitmaakten van het landschap. Die stilte ging over in verwondering voor de rust en schoonheid van de natuur zelf, en eindigde in een speelse verbeelding: een prinses die uit de toren

wordt gered. Het gedicht van Maarten van Roozendaal vormde de kern van het moment: "Kan iets mooier dan het mooi is, kan iets groter dan het groot is? Dit is zo mooi. 'T is om te janken zo mooi."

Onder de aanwezigen waren niet alleen enkele leden, maar ook vertegenwoordigers van de gemeente Hilvarenbeek, provincie Noord-Brabant, Brabants Landschap, Stichting Wij-wel, natuurverenigingen en betrokken inwoners. In toespraken werd het belang van samenwerking, duurzaamheid en het versterken van de natuurbeleving benadrukt.

Wethouder Cathy Noordergraaf: *"Deze toren is niet alleen een eerbetoon aan het landschap, maar ook aan circulair denken. Wat eerst langs de weg stond, draagt nu bij aan de natuurbeleving van onze inwoners en bezoekers. Een prachtig voorbeeld van hoe we lokaal, duurzaam en samen kunnen werken aan een mooiere leefomgeving."*

De toren biedt een weids uitzicht over het Diessens Broek. Dit is een open en ecologisch waardevol gebied in het buitengebied van Diessen. De locatie is bewust gekozen om bezoekers optimaal te laten genieten van het landschap en de biodiversiteit. De uitkijktoren is vrij toegankelijk en bereikbaar via een zandpad. Stevige schoenen worden aanbevolen.

archief

Vogelwerkgroep Midden-Brabant bezit een omvangrijk archief. Alle rapporten, verslagen en tellingen zijn gedigitaliseerd.

Van tijd tot tijd vind je hier een interessant verslag. Inclusief taal- en typfouten!

- Door: Ton Heijnen
- Uit: De Roodborsttapuit no.1 1981

De Grauwe Gans **k**omt als broedvogel in Nederland voornamelijk voor in de Flevopolders, het zuidwesten van Friesland en Zeeland. Het totaal aantal broedparen werd vóór 1977 geschat op 100-150 (Teixeira; 1979).

De vogels, die in Nederland van nature broeden, behoren tot de ondersoort anser. Deze ondersoort onderscheidt zich van de ondersoort rubrirostris door een **k**leinere, oranje snavel (rubrirostris roze), minder wit in het **k**leed en een iets **k**leiner formaat (Cramp et al 1977. De in Zeeland broedende vogels zijn afkomstig van het Zwin in België, waar in plaats van anser de niet-inheemse ondersoort rubrirostris is uitgezet.

Ook de broedgevallen in de Biesbosch betreffen deze ondersoort. Buiten de Biesbosch werden, voor zover bekend, tot 1981 geen broedgevallen van Grauwe Ganzen vastgesteld in Brabant.

In het voorjaar van 1980 viel het al op, dat op de vennen en plassen te Budel-Dorplein (gemeente Budel) enkele Grauwe Ganzen lang verblijf hielden. Ook in 1901 was dit het geval. In maart en april werden geregeld 1 of 2 vogels (anser) gezien en op 2 mei zelfs 5. Er werd reeds gehoopt op een broedgeval, hetgeen gezien het open **k**arakter van het gebied met plassen en rietvegetaties niet onmogelijk leek. Toch was het een verrassing, toen op 5 mei twee paren met elk 5 jongen en een derde paar zonder jongen werden waargenomen. Afgaande op de leeftijd van de jongen (ca 2 weken) moeten de eieren in de eerste week van april gelegd zijn.

Van het paar zonder jongen, dat direct opvloog, kon de ondersoort niet bepaald worden. Eén der paren met jongen betrof een "mengpaar" van anser x rubrirostris, het andere paar met jongen betrof twee ansers, i.e. "inheemse" Grauwe Ganzen. Dit betreft het eerste broedgeval van inheemse Grauwe Ganzen in Noord-

Brabant. Bovendien is nog nooit het broeden van Grauwe Ganzen (ongeacht anser of rubrirostris) zo ver in het Nederlandse binnenland geconstateerd.

Het blijft echter een open vraag, of de inheemse vogels echt wild zijn. In de Ooypolder onder Nijmegen zijn bijv. ansers uitgezet, waar ook enkele broedgevallen zijn vastgesteld.

inventarisatie

■ Marianne Bertens

Vogelinventarisatie terrein Steenfabriek- Voorjaar 2025

Op dinsdag 7 mei hebben Jan Paymans, Louis van Keulen en Marianne Bertens de jaarlijkse vogelinventarisatie uitgevoerd op het terrein van de voormalige steenfabriek. Het was een frisse ochtend met een stevige noordoostenwind – geen ideale omstandigheden voor vogelzang. Toch wisten we een aantal interessante soorten waar te nemen. Rond het voedselbos lieten meerdere zwartkoppen zich horen, en op het open terrein troffen we twee koppels roodborsttapuiten aan. Boven het terrein zagen we een biddende torenvalk, altijd een mooi gezicht.

Om gedurende het seizoen een beter beeld te krijgen van de aanwezige vogels, luisteren we ook wekelijks tijdens werk in het voedselbos en koffiepauze op woensdagochtend. Op 7 mei waren nog niet alle zomervogels gearriveerd; de spotvogel bijvoorbeeld liet zich pas vanaf half mei horen. In de lucht zien we regelmatig roofvogels als sperwer, torenvalk, havik, buizerd en zelfs slechtvalk. Een bijzondere waarneming was op 11 juni, toen we baltsende boomvalken zagen – een zeldzaam en spectaculair schouwspel!

Een ander opvallend (en helaas teleurstellend) moment was het verdwijnen van de kolonie oeverzwaluwen. Kort na hun aankomst eind april telden we nog zo'n 15 vogels die begonnen met het graven van nestgangen in de zandberg. Daarna verdwenen ze plotseling. Dat is een groot verschil met vorig jaar, toen er naar schatting 70 nesten met veel jongen aanwezig waren.

De kerkuilenkast in de uitkijktoren is dit jaar opnieuw in gebruik genomen door holenduiven. Toch zijn er aanwijzingen dat er wél een kerkuil op het terrein aanwezig is: we vonden een veer en uitwerpselen onder een boom die mogelijk als uitkijkpost wordt gebruikt.

We blijven het terrein ook in de komende maanden volgen en kijken uit naar verdere ontwikkelingen.

Waarnemingen 7 mei

Aalscholver, blauwe reiger, boerenzwaluw, boompieper, ekster, fazant, grasmus, grauwe gans, grote bonte specht, holenduif, houtduif, huiszwaluw, kauw, kleine bonte specht, koolmees, lepelaar, merel, ooievaar, putter, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, spreeuw, tijtjaf, torenvalk, tuinfluiter, vink, wilde eend, winterkoning, zanglijster, zilvermeeuw, zwarte kraai, zwartkop.

scholeksters

■ Corine Goldschmidt

Het was dit seizoen vergeefs zoeken naar broedplaatsen van scholeksters op platte daken. In Udenhout heb ik in maart drie paren tegelijk aan zien komen vliegen. Ze zaten steeds op verschillende daken, ze vlogen af en aan en alle kanten op. Jan van Laarhoven kwam met een drone, Nico is op een dak geweest en ik heb er vele uren rondgelopen en staan luisteren en wachten. De geringde vrouw van de Zeeuwse Delta was er wel weer, even op dezelfde plaats, het dak van de Mayonaisefabriek. Maar een broedgeval vaststellen is helaas niet gelukt. Ook aan het einde van het seizoen heb ik, op het hele industrieterrein geen jong gezien. Wel de laag over de daken zwevende ooievaar.

In Oisterwijk, op het dak van het Medisch Centrum, zat er wel weer een paar, waarschijnlijk hetzelfde als voorgaande jaren maar omdat ze geen ring hebben is dat niet met zekerheid vast te stellen. Ik was al blij dat ik steeds geen te pletter gevallen jong onder het gebouw vond maar echt leuk werd het toen ik twee jongen gevoerd zag worden.

Bijgaande foto's maakte ik twee dagen voordat ze verdwenen waren. De grootte van de jongen maakt het zeer waarschijnlijk dat ze goed zijn uitgevlogen.

waarnemingenwerkgebied

Een samenvatting van de opmerkelijkste vogelmeldingen van de afgelopen 3 maanden. Meldingen komen binnen via de app 'VMBwaarnemingen'.

01/6 We starten deze maand met een **fluiter** en **grote lijster** in de Halve Maan (KV). (Halve Maan is de naam van een natuurgebied bij Goirle, dat is gelegen tussen de Regte Heide in het noorden en Ooijevaarsnest in het zuiden Red.).

02/6 Rond deze tijd worden er steeds **zomertortels** vermeld in de Hoevens en rondom Alphen. Tijdens een van de tellingen zelfs de waarneming van een **hop**, die men niet in de kijker kreeg (VRH). Rondom het Heerkenshuis deze dag een **sholekster**, **spotvogel**, **groene specht**, **tuinfluiter**, **tijftjaf** en **grote bonte specht** (AvR).

03/6 Er ontstaat deze dag enige discussie over een waarneming van een **ringmus** in Udenhout (AvR).

05/6 Bij de Leemputten wordt een nest gezien van een **lepelaar** (CG). Later zal blijken dat er een kleine kolonie gebroed heeft dit seizoen.

07/6 Over het Belvertsven vliegt een **visdiefje**. Ook een **grote zilverreiger** en 6 **lepelaars** worden opgemerkt (NH).

08/6 Boven de Mac Donalds vliegt een **zwarte ooievaar** (AvR).

09/6 Op de Regte Heide zit boven in een berk een **wespendief** (NH).

14/6 Een melding van twee jonge **sholeksters** (Lees het verslagje van Corine).

17/6 Een **grauwe klauwier** man in de buurt van de Hoeveneseweg Oisterwijk (DvE). Waarschijnlijk van de Benedictus.

21/7 Weer een **grauwe klauwier**. Ditmaal op Banisveld (DvE).

22/7 Ten zuiden van Belvertsven worden acht **nachtzwaluwen** waargenomen en twee in de Oisterwijkse bossen. Ook een **houtsnip** op Kampina (ME).

23/6 Tijdens een MASTelling wordt een **kwartel** gezien (MB). En bij het Ooievaarsnest wordt een bruine kiekendief gezien en een nachtegaal gehoord (AvR).

30/6 In de Loonse en Drunense duinen worden ook nachtzwaluwen gehoord (AV).

09/7 In het Moergestels Broek worden drie boomvalken gespot (DvE).

10/7 Zeker vier visdiefjes worden opgemerkt boven het Klompven Oisterwijk. Ook bij de Logtse brug een ijsvogel (ME).

11/7 In de Brand zitten een oeverloper en witgatje op een ven (FvG).

18/7 Deze waarnemer heeft in de schemer een rondje Kampina gedaan en hoorde zeker negen nachtzwaluwen (ME).

20/7 Er worden rond deze tijd meerdere zwarte ooievaars waargenomen. Meest jonge exemplaren die na hun geboorte wat rondzwerven voordat ze aan de trek naar het zuiden beginnen.

21/7 Een raaf gespot in de Loonse en Drunense duinen (FvL).

26/7 In het riet langs de stroom wordt, met behulp van de app Merlin, een vuurgoudhaantje gehoord (CG). Dat is mogelijk maar gebruik de app als hulpmiddel en controleer later het geluid.

31/7 Achter de boerderij Kreitenmolenstraat 205 wordt een nieuwe oeverzwaluwkolonie ontdekt met 45 nesten (NH).

Hierna wordt het rustig in vogelland. Een enkele keer worden nog wat jonge klauwieren, witgatjes en zwarte ooievaars gespot. Er komen veel meldingen binnen van bijensoorten, vlindersoorten, plantensoorten, libellen enz.

Geef je waarnemingen door aan Sovon. Avimap is de app waarmee je in het veld je vogeltelling makkelijk invoert. De app werkt ook offline en is speciaal voor de telprojecten van Sovon ontwikkeld.

Waarnemers: Aad van Gelswijk (AvG), Nico Hilgers (NH), Louis van Keulen (LvK), Jan Paymans (JP), Peter van Gestel (PvG), Marlies de Kort (MdK), Jan van Rijsewijk (JvR), Victor Retel Helmrigh (VRH),

Marcel Morel (MM), Eric Poelen (EP), Marian Bertens (MB), Frans van Gils (FvG), Wiel Poelmans (WP), Corine Goldschmidt (CG), Francis van Lipzig (FvL), Henk Bertens (HB), Ans van Roessel (AvR), Martin Droog (MD), Yvette van Eekelen (YvE). Martien van Liempd (MvL), Kim Kokkelink (KK), Peter Slingerland (PS), Peter van den Dries (PvdD), Martin van Haaren (MvH), Jan van Laarhoven (JvL), Mart Ermen (ME), Paul Dobbelaar (PD), Nicole van der Steen (NvdS), Peter van de Ven (PvdV), Keno Vrisekoop (KV), Frank Driessen (FD), Wilma Boink-Janssens (WB), Danny van Eck (DvE), Anja Versteeg (AV).

nachtzwaluwen

- Victor Retel Helmrich

Verslag telling 4 juli Regte Heide

"*Alors tu veux connaître la nature Néerlandaise?*" (je wil dus de Nederlandse natuur leren kennen?) vroeg ik, "*Oui carrément!*" (ja absoluut) was zijn antwoord.

De volgende dag stonden we op de Regte Heide. Samsom, een Congolees die zijn land is ontvlucht en voorlopig in Nederland verblijft, leerde ik kennen via mijn zoon Gulliver die hem in Tilburg als vrijwilliger sociaal begeleidt. Aan hem gaf hij te kennen graag mee te doen in activiteiten van natuurliefhebbers in de regio. Zodoende gebeurde het dat ik voor de 2de telling van nachtzwaluwen op de Regte Heide de andere tellers verraste met deze Afrikaanse gast naast me.

De opkomst bleek deze keer een stuk lager dan bij de 1 ste telling. Dit betekende een opdeling in twee groepen in plaats van de gebruikelijke drie. Na kennis met elkaar gemaakt te hebben gingen we op pad. Paul en Nico naar het zuidelijk stuk en Marcel, Samsom en ik, naar het centrale en noordelijke stuk van de heide.

We volgen het schelpenpad naar het oosten. Het is heerlijk stil we komen niemand tegen. De reeds ondergegane zon kleurt de westelijke hemel oranje-rood met zwartblauwe flarden. Tegen die hemel tekenen zich ganzenvluchten af en zo nu en dan een forse vleermuis die spoedig gezelschap krijgt van een tweede. In een zwenkende vlucht komen ze aanvliegen om plots een looping te maken en naar beneden te duiken. Ze zijn aan het jagen op insecten en nachtvinders. Heel kort zijn ze nog net met de kijker te volgen. Wat ik op grond van de vlucht al vermoedde bevestigt het beeld van de smalle vleugels: het zijn Rosse vleermuizen. De laatvlieger die ook fors van formaat is heeft brede vleugels en vliegt trager.

We willen doorlopen maar dan roept Samsom in gedempte toon: "écoute"! en wijst in de richting waar we vandaan kwamen. Ja hoor, de onmiskenbare ratel van de nachtzwaluw. We blijven roerloos staan om te luisteren. De ratel golft in geluidssterkte. Dan stopt het opeens en blijft het stil. Als we willen doorlopen zien we een vogel in glijvlucht onze kant op komen. Hij maakt een vloeiende boog op korte afstand om ons heen. De slanke vleugels en staart vallen op en dan lijkt hij op te lossen in het zwart van de lucht.

Waarnemen verandert in deze stilte, deze temperatuur en in dit licht in een moment van pure verwondering. Ik kijk naar Marcel en Samsom. Hij lacht en zegt zacht: *magique!*

Bij de grafheuvels buigen we af naar rechts. Aan de horizon zien we de torens van Tilburg terwijl het inmiddels donker is aan de oostelijke en zuidelijke hemel. Ergens, laag tussen de heide zien we licht branden. Vreemd, wat kan dat zijn? Met de kijker zien we een lamp en een fiets op de grond liggen met een figuur van een mens er over gebogen. We horen stemmen. Hij is niet alleen. Late fietsers moeten het zijn die gestopt zijn om iets te herschikken of te herstellen. Als we even later stoppen om nog eens goed te luisteren horen we uit twee richtingen nachtzwaluwen. Even later nog een van de andere kant.

We volgen het zandpad en passeren de dennenbosjes die als eilanden in het heidelandschap staan. De vermeende fietsers blijken echt te zijn. Ze komen van achteren aangereden en passeren ons. We hopen nog ransuilen te horen maar het blijft stil. Kleine vleermuizen laten zich tegen de oostelijke hemel nog net zien. Verder blijft het stil tot aan het meest noordelijke deel van onze route. Daar noteren we nog een roepend exemplaar. Het is de zesde en laatste van deze avond.

Terug bij de parkeerplaats delen we onze telling met Nico en Paul. Ook zij hebben 6 territoria gehoord. Bij elkaar minder dan op de eerste telling concluderen we. "Was te verwachten zo laat in het seizoen" zei ik nog. Desalniettemin vonden we het weer de moeite waard. In de auto terug naar huis vraagt Samsom me wanneer we weer zo'n telling doen.

"L'année prochaine", volgend jaar als de nachtzwaluwen weer uit Afrika terug zijn, antwoord ik. Even blijft het stil en dan realiseer ik me dat de vanzelfsprekendheid van mijn antwoord wel voor de meeste van ons geldt maar zeker niet voor hem.

"Omdat geen van de avonden van een optimale telling sprake was, denk ik dat we kunnen concluderen dat er in 2025 minimaal 21 en maximaal 25 nachtzwaluw territoria waren." (Nico Hilgers).

column

■ Corine Goldschmidt

"Er komen altijd vragen in mij op als ik naar vogels kijk en ermee bezig ben. Zodoende lees ik veel, ga ik op zoek naar

onderzoeken en details. En dan ontstaat er een verhaal in mijn hoofd en ga ik erover schrijven”.

SLIMME VOGELS

Bent u goed van de tongriem gesneden? Bij veel tam gemaakte eksters, kraaien, kauwen en raven werd, lang geleden, het tongvlies doorgeknipt om makkelijker te kunnen leren praten. Gelukkig wordt dat niet meer gedaan, niet uit dierenliefde maar het bleek weinig effect te hebben. Raven en de meeste andere kraaiachtigen kunnen geluiden nabootsen van andere dieren en deze geluiden ook toepassen als symbool in nieuwe situaties. Daar hebben ze geen onderwijzende Homo sapiens voor nodig.

Jaren geleden, wandelend over de Kampina, twijfelde ik ernstig aan mezelf toen ik vliegende varkens door de lucht hoorde naderen. Het was mijn eerste kennismaking met het kenmerkende 'croak' geluid van raven. Ze vlogen even later met z'n tweeën over mij heen. Wat een indrukwekkende vogels en niet alleen vanwege hun formaat.

Raven zijn territoriaal en hebben contact met de burens. Hoe dichter ze bij elkaar broeden, hoe meer hun repertoire aan geluiden overeenkomt. Er zijn middels onderzoek ongeveer 80 verschillende raven geluiden geregistreerd. Een individuele raaf gebruikt er ongeveer 20. De kans is groot dat men vaker een raaf heeft gehoord dan herkend.

Een broedende raaf heeft een speciaal geluid waarmee hij signaleert dat er een gevaarlijke indringer in de buurt van het nest is. Met een ander geluid wordt gemeld dat er een vreemde raaf arriveert die daar niet hoort te zijn.

Deze zomer, in juni, werd ik weer verrast door het bekendste geluid. Het waren er vier die boven mijn hoofd van boomtop naar boomtop vlogen, continue roepend naar elkaar of misschien ook naar mij? Het was na de broedtijd, ik was niet in de buurt van een nest maar wel in hun territorium (dat tussen de 3 en 10 kilometer groot is, afhankelijk van het voedselaanbod). Een kwartier lang stond ik temidden van deze familie (of waren het goede burens?) die misschien op verkenningvlucht was. Als de jongen het nest hebben verlaten dan gaat de familie erop uit. In juli heb ik voor de tweede keer deze zomer het geluk om raven te zien. Terwijl ik in een luie stoel zit aan de rand van een weiland in de tuin van vrienden, landt er een in een dichtbegroeide boom. Hij is weer te horen voordat ie te zien is, dan zit hij stil te zijn op een dikke tak. Hij blijkt ook in gezelschap te zijn, twee andere raven vliegen over het weiland. Eentje gaat aan de overkant van de akker zitten in de top van een bijna kale boom. Hij roept ongeveer een kwartier lang onafgebroken. De twee andere raven vliegen er wat omheen, af en toe landt er een naast hem en er lijkt iets te worden uitgewisseld. Of het alleen communicatie is of ook voer, dat is niet te zien. Je bent

snel geneigd te denken dat het een jong is dat gevoerd wordt, zo aan het eind van het broedseizoen. Jonge raven hebben lichte ogen en die worden langzamerhand donkerder maar of dat proces voltrokken is, kan ik niet zien op mijn foto's die van flinke afstand zijn genomen. Raven verdedigen hun territorium jaarrond en dat gebeurt niet altijd met agressie.

Een ravenpaar escorteert een vreemde raaf ook vaak het gebied uit, ieder aan een kant vliegend van de vreemde vogel. Wie weet is dat het schouwspel dat zich hier voltrekt. Ze schijnen ook haviken binnen een straal van een kilometer rond hun nest te weren. Daardoor ontstaan in bossen havikvrije ruimtes waar vogels als zwarte kraai en kauw van profiteren.

Als de zomer straks overgaat in het volgende seizoen, zal zich nog een ander schouwspel voor gaan doen. Niet alleen ransuilen, ook raven roesten. De slaapvluchten van kauwen, kraaien en spreeuwen zijn een meer bekend fenomeen. Het zijn vooral jonge, rondzwervende raven die nog geen territorium hebben die samenkomen op roestplaatsen. Ze beginnen meestal pas te broeden vanaf hun derde levensjaar. Soms moeten ze jaren wachten tot ze een territorium kunnen bezetten. Zolang dat niet lukt blijven ze optrekken met de groep. De onderzoekers Wright, Stone en Brown van de Universiteit van Wales observeerden in Newborough Forest zo'n roestplaats. Ze wilden uitzoeken wat de functie is van een gemeenschappelijke slaapplaats ten opzichte van voedselbronnen. Ze stopten gekleurde pareltjes in karkassen van schapen die ze op afstanden van twee tot dertig kilometer van de roestplaatsen neerlegden. Ze onderzochten de braakballen in de omgeving van de roestplaatsen en noteerden de precieze locatie van de braakballen waar de pareltjes in zaten. Het duurde twee dagen voordat de pareltjes werden aangetroffen nadat het karkas was neergelegd. Voor de meest veraf gelegen karkassen kwam er een dag bij. Er werd vastgesteld dat er per dag steeds meer vogels samen naar het karkas toe kwamen gevlogen. Steeds meer raven kwamen te weten dat ze door het volgen van andere vogels bij het voedsel terecht kwamen. Lokale broedvogels zijn territoriaal en ze laten jongere raven niet zomaar mee eten. De jonge ontdekker van het voedsel weet heel goed dat hij in zijn eentje geen kans maakt op het voedsel als hij alleen is. Daarom organiseert hij dat een paar anderen mee gaan naar het karkas. Als ze daar worden aangevallen door de territoriale vogels, gaan ze zich onderdanig gedragen en slaken daarbij een bepaalde roep. Die roep lokt andere niet-volwassen raven aan en met z'n allen overrompelen ze de territoriale vogels. Het overwicht van volwassen vogels wordt zo geneutraliseerd waardoor de jonge raven mee kunnen eten. Raven hebben elkaar ook nog om een andere reden nodig dan om de bazige volwassenen milder te stemmen. Het zijn neofoben, ze hebben angst voor onbekende dingen. Zelfs een karkas, een heerlijke voedselbron, vinden ze eng. Gezamenlijk overwinnen ze hun wantrouwen en kunnen ze er dus meer van eten. Maar als één vogel ineens rare sprongen maakt, dan vliegt de hele groep op. Er is ook onderzoek gedaan naar de vraag of ze elkaars angst versterken en of ze elkaar de kastanjes uit het vuur laten halen. Een raaf alleen bleek minder voorzichtig te zijn in het verkennen van vreemde objecten dan als ze met zijn tweeën waren. Dominante mannetjes nemen het voortouw maar doen dat alleen als de ander een vrouwtje

is. Raven mannen sloven zich dus uit. Er wordt gepronkt, dat kost waarschijnlijk ook tijd waardoor ze minder kunnen eten. Die tijd laten ze zich niet afnemen als mannen onder elkaar.

In Wales waren er naast de hoofdslaapplaats nog twee kleine roestplaatsen. In totaal liep het aantal raven in de winter op tot meer dan 1500. Dat doet weer eens beseffen dat niet alleen de mens nietig is maar ook de stukken natuur die bij ons nog behouden zijn. Het is een bijzonder gevoel om 'al' drie of vier raven te zien en ze een tijdje te kunnen observeren in het Brabantse land.

Bronnen:

- De raaf, Louis Beyens, uitgeverij Atlas contact
- Ravenwerkgroep Nederland

oogst

Het voedselbos werpt zijn vruchten af. Elke woensdagmorgen zijn er leden bezig met het onderhoud. Dit jaar was er weer een mooie opbrengst van appels. Ze lieten zich heerlijk smaken getuige bovenstaande foto.